

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM

NGÔ TUẤN ANH

**ĐÁNH GIÁ HIỆN TRẠNG MÔI TRƯỜNG ĐẤT
BÁN NGẬP NƯỚC VÙNG LÒNG HỒ
THỦY ĐIỆN SƠN LA**

**LUẬN VĂN THẠC SĨ
KHOA HỌC MÔI TRƯỜNG**

Thái nguyên - 2015

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM

NGÔ TUẤN ANH

**ĐÁNH GIÁ HIỆN TRẠNG MÔI TRƯỜNG ĐẤT
BÁN NGẬP NƯỚC VÙNG LÒNG HỒ
THỦY ĐIỆN SƠN LA**

Chuyên ngành : Khoa học môi trường

Mã số : 60 44 03 01

**LUẬN VĂN THẠC SĨ
KHOA HỌC MÔI TRƯỜNG**

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS. Đàm Xuân Vận

Thái nguyên - 2015

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu, kết quả trong luận văn là trung thực chưa từng được ai công bố trong bất kì công trình nào khác.

Tôi xin cam đoan rằng các thông tin trích dẫn trong luận văn đều đã được chỉ rõ nguồn gốc và mọi sự giúp đỡ cho việc hoàn thành luận văn này đều đã được cảm ơn

Tác giả luận văn

Ngô Tuấn Anh

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành luận văn tốt nghiệp này, ngoài sự nỗ lực cố gắng của bản thân, đó còn là công sức của quý Thầy Cô.

Trong suốt quá trình thực hiện luận văn, người viết xin bày tỏ lòng biết ơn sâu sắc đến Phó giáo sư, Tiến sĩ Đàm Xuân Vận - Người đã trực tiếp hướng dẫn trong suốt quá trình thực hiện luận văn thạc sỹ. Thầy đã rất tận tâm, tận tình hướng dẫn và gợi mở phương pháp, song song với việc thường xuyên khích lệ tinh thần học trò của mình để có thể hoàn thành tốt luận văn như ngày hôm nay.

Bên cạnh đó, người viết cũng chân thành cảm ơn sự giúp đỡ của quý Thầy Cô trong khoa Khoa học Môi trường - Trường Đại học Nông lâm Thái Nguyên đã giúp đỡ nhiệt tình trong quá trình tìm tài liệu.

Sau cùng, xin cảm ơn các các bạn sinh viên trường Đại học Nông lâm Thái Nguyên đã nhiệt tình giúp đỡ người viết trong quá trình thu thập thông tin để phục vụ cho luận văn.

Trong quá trình thực hiện đề tài này, đã thực sự giúp cho bản thân người thực hiện trưởng thành lên về nhiều mặt. Vì kiến thức và kinh nghiệm có hạn, hơn nữa đây là lần đầu tiên tác giả làm quen với mảng chủ đề này, nên chắc chắn không thể tránh khỏi những thiếu sót, rất mong nhận được sự nhiệt tình đóng góp ý kiến của quý thầy cô và những độc giả quan tâm tới mảng chủ đề này.

Một lần nữa, người thực hiện xin gửi lời tri ân đến tất cả mọi người!

Người thực hiện

Ngô Tuấn Anh

MỤC LỤC

	Trang
LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN.....	ii
MỤC LỤC	iii
DANH MỤC CÁC CỤM TỪ VIẾT TẮT	vi
DANH MỤC CÁC BẢNG	vii
DANH MỤC CÁC HÌNH.....	viii
MỞ ĐẦU	1
1. Tính cấp thiết của đề tài	1
2. Mục tiêu của đề tài	2
2.1. Mục tiêu chung.....	2
2.2 Mục tiêu cụ thể.....	2
3. Ý nghĩa của đề tài.....	3
Chương 1: TỔNG QUAN TÀI LIỆU	4
1.1. Cơ sở khoa học	4
1.1.1. Các khái niệm liên quan	4
1.1.1.1. Khái niệm về môi trường đất	4
1.1.1.2. Khái niệm về hệ sinh thái.....	7
1.1.1.3. Khái niệm đất ngập nước	10
1.1.2. Định nghĩa về ĐNN	11
1.2. Cơ sở thực tiễn của đề tài	11
1.2.1. Phân loại đất ngập nước trên thế giới.....	11
1.2.2. Phân loại đất ngập nước ở Việt Nam	17
1.2.3. Thực trạng sử dụng đất bán ngập nước tại các hồ chứa công trình thủy điện ở Việt Nam	23
1.2.3.1. Vùng thủy điện Sơn La	23
1.2.3.2. Vùng hồ thủy điện Hòa Bình	23
1.2.3.3. Vùng hồ công trình thủy điện Trị An.....	25

1.2.3.4. Vùng hồ công trình thủy điện Ialy	25
1.2.4. Yếu tố tác động đến sử dụng đất bán ngập tại hồ chứa các công trình thủy điện	26
1.2.4.1. Lịch điều tiết mực nước hồ vào các tháng	26
1.2.4.2. Yếu tố tác động từ mặt pháp lý về sử dụng đất bán ngập	26
1.2.4.3. Yếu tố về chính quyền và các ngành chức năng của địa phương	27
Chương 2: ĐỐI TƯỢNG, NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	29
2.1. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	29
2.1.1. Đối tượng nghiên cứu.....	29
2.1.2. Phạm vi nghiên cứu.....	29
2.2. Địa điểm và thời gian nghiên cứu.....	29
2.2.1. Địa điểm	29
2.2.2. Thời gian nghiên cứu	29
2.3. Các nội dung nghiên cứu.....	29
2.4. Các phương pháp nghiên cứu	30
2.4.1. Phương pháp thu thập số liệu thứ cấp	30
2.4.2. Phương pháp điều tra số liệu sơ cấp.....	30
2.4.3. Phương pháp điều tra khảo sát thực địa	31
2.4.4. Phương pháp lấy mẫu đất.....	31
2.4.5. Phương pháp phân tích trong phòng thí nghiệm.....	32
2.4.6. Phương pháp xử lý số liệu.....	33
2.4.7. Phương pháp sử dụng giải toán ảnh chồng ghép bản đồ tại lưu vực bán ngập	33
Chương 3: KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN	34
3.1. Điều kiện tự nhiên - kinh tế, xã hội vùng lòng hồ thủy điện Sơn La	34
3.1.1. Điều kiện tự nhiên	34
3.1.1.1. Vị trí địa lý	34
3.1.1.2. Địa hình, diện mạo	34
3.1.1.3. Khí hậu	35
3.1.2. Điều kiện kinh tế, dân sinh của khu vực	40
3.1.2.1. Cơ cấu dân tộc.....	41
3.1.2.2. Tập quán canh tác.....	41

3.1.2.3. Trình độ dân trí.....	42
3.1.2.4. Các hoạt động kinh tế - xã hội	43
3.2. Hiện trạng điều kiện phân bổ đất đai lưu vực bán ngập nước vùng lòng hồ thủy điện Sơn La.....	43
3.2.1. Quy trình điều tiết mực nước hồ chứa Sơn La.....	43
3.2.2. Tiêu chí đất bán ngập sử dụng sản xuất nông nghiệp vùng lòng hồ Sơn La ..	44
3.2.3. Khả năng khai thác quỹ đất bán ngập để sản xuất	45
3.3. Đặc điểm môi trường, phân chia vùng đất bán ngập nước vùng lòng hồ thủy điện Sơn La	46
3.3.1. Đặc điểm đất bán ngập nước vùng lòng hồ thủy điện Sơn La.....	46
3.3.2. Phân chia vùng, chỉ tiêu đất bán ngập nước lòng hồ thủy điện Sơn La.....	47
3.4. Hiện trạng sử dụng đất lưu vực thủy điện Sơn La năm 2010	52
3.5. Đánh giá chất lượng môi trường đất vùng lưu vực bán ngập	57
3.5.1. Kết quả phân tích mẫu đất theo mục đích sử dụng đất bán ngập nước vùng lòng hồ thủy điện Sơn La	57
3.5.1.1. Đất đồi	57
3.5.1.2. Đất nương rẫy.....	58
3.5.1.3. Đất lúa nước	59
3.5.1.4. Tiêu chuẩn đánh giá	60
3.5.1.5. Nhận xét và đánh giá kết quả phân tích mẫu đất	60
3.5.2. Kết quả phân tích mẫu đất theo cao trình ngập ở bán ngập nước vùng lòng hồ thủy điện Sơn La	64
3.6. Đề xuất giải pháp quản lý sử dụng bảo vệ môi trường đất bán ngập nước vùng lòng hồ thủy điện Sơn La	70
3.6.1. Giải pháp đối với việc sử dụng đất bán ngập nước vùng lòng hồ thủy điện Sơn La	70
3.6.2. Các giải pháp về pháp triển thực vật chống xói mòn, tạo vành đai xanh	73
KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ	75
1. Kết luận	75
2. Kiến nghị.....	75
TÀI LIỆU THAM KHẢO	

DANH MỤC CÁC CỤM TỪ VIẾT TẮT

ĐNN	: Đất ngập nước
DO	: Hàm lượng oxy hòa tan trong nước
KTXH	: Kinh tế xã hội
MNC	: Mực nước chết
MNDTB	: Mực nước dâng trung bình
MT	: Môi trường
MTST	: Môi trường sinh thái
PTBV	: Phát triển bền vững
QCVN	: Quy chuẩn Việt Nam
TCVN	: Tiêu chuẩn Việt Nam
TĐC	: Tái định cư
TNTN	: Tài nguyên thiên nhiên
TSS	: Tổng chất rắn lơ lửng
UBND	: Ủy ban nhân dân
VN	: Việt Nam
HST	: Hệ sinh thái
BTNMT	: Bộ tài nguyên môi trường

DANH MỤC CÁC BẢNG

	Trang
Bảng 3.1. Cơ cấu dân tộc ở khu vực dự án	41
Bảng 3.2. Hiện trạng năng lực học vấn khu vực thủy điện Sơn La	42
Bảng 3.3. Tổng hợp diện tích đất bán ngập hồ Sơn La tại địa bàn các huyện có tái định cư ven hồ.....	49
Bảng 3.4. Diện tích đất bán ngập có khả năng sử dụng trồng trọt phân theo địa bàn các xã có tái định cư ven hồ Sơn La	50
Bảng 3.5. Hiện trạng sử dụng đất lòng hồ thủy điện Sơn La năm 2010	53
Bảng 3.6. Hiện trạng sử dụng đất sản xuất nông nghiệp lòng hồ thủy điện Sơn La năm 2010.....	54
Bảng 3.7. Hiện trạng sử dụng đất lâm nghiệp lòng hồ thủy điện Sơn La năm 2010	56
Bảng 3.8. Kết quả phân tích mẫu đất đồi	57
Bảng 3.9. Kết quả phân tích mẫu đất đất nương rẫy.....	58
Bảng 3.10. Kết quả phân tích mẫu đất lúa nước	59
Bảng 3.11. Các chỉ tiêu đánh giá độ chua tiềm tàng của đất (pH_{KCl})	60
Bảng 3.12. Thang đánh giá chỉ tiêu; mùn, đạm tổng số, lân tổng số, kali	60
Bảng 3.13. Phân tích thành phần cấp hạt theo cao trình ngập	64
Bảng 3.14. Phân tích mẫu đất theo cao trình ngập nước.....	65

DANH MỤC CÁC HÌNH

	Trang
Hình 1.1. Mối quan hệ giữa hóa học đất với môi trường và con người.....	7
Hình 3.1: Vị trí lòng hồ thủy điện Sơn La	34
Hình 3.2. Hình ảnh đất bán ngập (đất lúa) sau khi nước rút TX. M. Lay.....	49
Hình 3.3: Hiện trạng sử dụng đất lòng hồ thủy điện Sơn La năm 2010.....	53
Hình 3.4: Hiện trạng sử dụng đất sản xuất nông nghiệp theo đối tượng sản xuất lưu vực thủy điện Sơn La năm 2010	55
Hình 3.5: Hiện trạng sử dụng đất Lâm nghiệp lòng hồ thủy điện Sơn La năm 2010....	56
Hình 3.6: Thể hiện pH đất của 3 loại đất trên.....	61
Hình 3.7: Hàm lượng Mùn trong đất bán ngập thủy điện Sơn La	62
Hình 3.8: Hàm lượng Nitơ, P ₂ O ₅ , K ₂ O, trong 3 loại đất bán ngập thủy điện Sơn La	62
Hình 3.9: Nồng độ As, Pb, trong 3 loại đất bán ngập thủy điện Sơn La	63
Hình 3.10: Hàm lượng cát, limon và sét	64
Hình 3.11: Hàm lượng pH theo cao trình ngập.....	66
Hình 3.12: Hàm lượng đạm theo cao trình ngập.....	67
Hình 3.13: Hàm lượng Mùn theo cao trình ngập	67
Hình 3.14: Hàm lượng Ca ²⁺ , Mg ²⁺ , Al ³⁺	68
Hình 3.15: Hàm lượng K ₂ O và P ₂ O ₅	69